223070 - Hacıya Vacip Olan Kurban ve Kesim Yeri

Soru

Hacı, Harem dışında kurbanı kesebilir mi? Kurbanı kendi memleketinde bulunan fakirlere dağıtabilir mi? Hacı bunu yaptığında yaptığı haccın hükmü ne olur?

Detaylı cevap

Allah’a hamd olsun.

Hacıya vacip olan kurbanın değişik çeşitleri bulunmaktadır:

Birinci kısım:

Birincisi: Kıran ve Temettü Haccı için Gereken Kurban

Zira her kim Kıran veya Temettü olarak hacca giderse bir kurban kesmesi vacip olur. Şayet kurban kesecek durumu yoksa onun yerine oruç tutar. Yüce Allah şöyle dedi: “Güvende olduğunuz zaman hacca kadar umreyle faydalanmak isteyen kimse, kolayına gelen kurbanı keser. Kurban bulamayan kimse üçü hacda, yedisi de döndüğünüz zaman (olmak üzere) tam on gün oruç tutar. Bu (durum), ailesi Mescid-i Haram civarında olmayanlar içindir. Allah’a karşı gelmekten sakının ve Allah’ın cezasının çetin olduğunu bilin.” (Bakara 196)

İbn Kesir Rahimehullah şöyle dedi:

Ayetin anlamı: Kişi Temettü şeklinde Hac aylarında Umre için ihrama girip başladıktan sonra hac ibadetini yapar, Kıran şeklinde hac ve umre ibadetlerini iç içe yaparak eda eder ya da ilk önce umre ibadetlerini bitirdikten sonra hac için ihrama girer ve ibadetleri bitirirse elinden geldiği bir kurbanı kessin. Kurban için geçerli olan en az şey bir koyundur. (İbn Kesir 1/537)

Kurban kesim yeri ise Mekke Haremidir.

İbn Arabi Rahimehullah şöyle dedi:

Kurbanın Harem'de kesilmesi hususunda ihtilaf yoktur. (Ahkam el Kur'an 2/186)

El Mevsua el Fıkhiye 42/250- 251)'de şöyle geçmektedir:

İhsar/Hareme kişinin girmesi engellenen durumlar hariç kurban, sadece Harem'de kesilir. Harem dışında kesilmesi caiz değildir. Yüce Allah avcılığın cezasıyla ilgili şöyle dedi: "Kâbe'ye varacak bir kurban olmak üzere...", "Sonra da kurbanlık olarak varacakları yer Beyt-i Atik (Kâbe)'dir.", Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem şöyle buyurdu: "İşte burada kurban kestim, Mina'nın tamamı kurban kesme yeridir. Mekke sokaklarının hepsi yol ve kurban kesme mahallidir. Sizler, kurbanlarınızı konakladığınız yerlerde kesiniz!"

Ette vacip olan husus, Haremin fakir ve yoksullarına dağıtılmasıdır. Bir kısmı, yemek ve hediye etmek amacıyla Harem dışına çıkarılabilir.

Câbir r.a'dan şöyle rivayet edilmiştir:

Kestiğimiz develerin etlerini üç gün geçince yemezdik. Daha sonra Nebi Sallallahu Aleyhi Vesellem bu konuda bize ruhsat verip şöyle dedi: "Yiyin, azıklanın ve biriktirin!" Biz de yiyip azık edinirdik. (Buhari 1719, Muslim 1972

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Temettü ve Kıran kurbanları normal kurban hükmünde olup şükür kurbanlarıdır. Dolayısıyla Harem yoksullarına verilmesi vacip değildir. Bilakis kişi kurbandan yiyip harem yoksullarına hediye ve sadaka verebilir.

Şayet bir kimsenin Mekke'de Temettü ve Kıran kurbanı kesip etini Cidde veya başka yerlere çıkarmasında sakınca yoktur ancak bir kısmını Harem yoksullarına sadaka vermesi vaciptir. (El Şerhu'l Mumti 7/203)

İkincisi: Kişi Bir Vacibi Bıraktığı için Kesilen Kurban

Her kim haccın bir vacibini terk ederse bu eksikliğin telafisi için bir koyun kesmekle yapılır.

İbn Abbas r.a şöyle demiştir: Her kim hac ibadetlerinde bir şeyi unutur veya terk ederse bir kurban kessin. (İmam Malik el Muvatta 1583)

Bu kurbanın da aynı şekilde Harem'de olması ve Harem'in yoksullarına dağıtılması vaciptir.

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Alimler şöyle demiştir: Temettü ve Kıran kurbanlarını kesmek vaciptir. Bir vacip terkinden dolayı vacip olan kurbanın Mekke'de kesilmesi vaciptir. Yüce Allah avlanma cezasıyla ilgili şöyle dedi: "Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin. Kim (ihramlı iken) onu kasten öldürürse (kendisine) bir ceza vardır. (Bu ceza), Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere, öldürdüğünün dengi olup, içinizden iki âdil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan; veya yoksulları yedirmek suretiyle keffaret; yahut onun dengi oruç tutmaktır." (Maide 95)

Şeriatta belirli yerlerle sınırlanan bir şeyi başka bir yere taşımak caiz değildir. Bilakis o yerde yapılası vaciptir. Dolayısıyla kurban kesimi Mekke'de olması ve orada dağıtılması vaciptir. (Mecmu Fetava İbn Useymin 25/83)

Üçüncüsü: İhramın Yasaklarından Bir Yasağın Yapılması Nedeniyle Kesilen Kurban

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Kur'an nassı ile sabit olan hükme göre bir haramı işleyen kimse kurban keser. Yüce Allah şöyle dedi: "Haccı da, umreyi de Allah için tamamlayın. Eğer (düşman, hastalık ve benzer sebeplerle) engellenmiş olursanız artık size kolay gelen kurbanı gönderin. Bu kurban, yerine varıncaya kadar başlarınızı tıraş etmeyin. İçinizden her kim hastalanır veya başından rahatsız olur (da tıraş olmak zorunda kalır)sa fidye olarak ya oruç tutması, ya sadaka vermesi, ya da kurban kesmesi gerekir." (Bakara 196) (El Şerhul Mumti 7/408)

Daha detaylı bilgi için: El Cami li Ehkam el Kur'an, Kurtubi (3/292-293)

Bir kimseye kurban kesmek vacip olduğunda bu kişi, yasak olan davranışı yaptığı yerde keser ve

dağıtır. Bu yerin Haremde veya Harem dışında olması arasında fark yoktur. İsterse Haremde keser ve dağıtır.

Kâ'b b. Ücra' r.a'dan naklen rivayet edildiğine göre

“Hudeybiye Musalahası esnasında Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem yanıma geldi. Başımdaki bitler yüzüme dökülüyordu. Bana: “Başındaki haşereler seni rahatsız ediyor mu?” diye sordu. Ben: “Evet.” Deyince bana Hudeybiye’de tıraş olmamı emretti fakat biz bu davranışla ihramdan çıktığımızı bilmiyorduk ve Mekke’ye gireceğimizi ümid ederdik. Daha sonra yüce Allah, fidye ayetini indirdi. Rasulullah bana şöyle dedi: “Üç gün oruç tut veya altı fakiri doyur yahut bir kurban kes.”

(Buhari 1817, Muslim 1201)

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Harem dışında kesimi ve dağıtımı caiz olan bir kurban, Harem içinde de dağıtılabilir. Ama bunun tersi caiz değildir. (El Şerhul Mumti 7/204)

Bu tür kurbanlardan biri de İhramdan çıkmadan önce eşiyle cinsel ilişki kuran kişinin bir deve kurban kesmesidir.

Şeyh İbn Useymin Rahimehullah şöyle dedi:

Şayet yasak davranış Hac’da birinci tahallülden önce yapılmışsa yasağın işlendiği yerde bir devenin kesilmesi vaciptir. Veya kişi, kurbanı Mekke’de keser ve fakirlere dağıtır. (Mecmu Fetava İbn Useymin 22/222)

Dördüncüsü: İhsar/Haccın Tamamlamasına Engel Çıkması Durumunda Kesilen Kurban

Yüce Allah şöyle dedi:

“Haccı da, umreyi de Allah için tamamlayın. Eğer (düşman, hastalık ve benzer sebeplerle) engellenmiş olursanız artık size kolay gelen kurbanı gönderin.” (Bakara 196)

Bunun hükmü bir önceki türün hükmü gibi olup kişi, kurbanı engellendiği yerde keser. Nitekim Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem Hudeybiye olayında Mekke'ye girişi engellendiği zaman Mekke dışında kurban kesmiştir.

Kesilen kurban, Harem içinde dağıtılabildiği gibi Harem'in içinde de kesilebilir.

İbn Ömer r.a.'dan rivayete göre "Resulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem umre yapmak üzere çıktı. Fakat Kureyş kafirleri kendisinin Ka'be'ye ulaşmasına engel oldu. Bu sebeple Hudeybiye'de hediyelik kurbanlıklarını kesti ve başını tıraş etti." (Buhari 4252)

Beşincisi: Av Cezası Nedeniyle Kesilen Kurban

Bunun Harem'de kesilmesi ve Harem'de dağıtılması vaciptir. Harem dışında kesilmesi, dağıtılması caiz değildir.

Yüce Allah şöyle dedi: "Ey iman edenler! İhramlı iken (karada) av hayvanı öldürmeyin. Kim (ihramlı iken) onu kasten öldürürse (kendisine) bir ceza vardır. (Bu ceza), Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere, öldürdüğünün dengi olup, içinizden iki âdil kimsenin takdir edeceği bir kurbanlık hayvan; veya yoksulları yedirmek suretiyle keffaret; yahut onun dengi oruç tutmaktır. (Bu) yaptığı işin kötü sonucunu tatması içindir. Allah, geçmiştekileri affetmiştir. Fakat kim bir daha böyle yaparsa, Allah ondan intikam alır. Allah, mutlak güç sahibidir, intikam sahibidir." (Maide 95)

İbn Kesir Rahimehullah şöyle dedi: "Kâ'be'ye ulaştırılmak üzere..." Bundan maksat kurbanın Harem'e ulaştırılmasıdır. Yani Harem'de kesilmesi ve Harem'de bulunan fakirlere dağıtılması gerekir. Bu konuda ittifak vardır. (İbn Kesir 3/194)

Yukarıdaki bilgilerden anlaşıldığı gibi Şeriatta Harem içinde kesileceği belirlenen kurbanın Harem dışında kesilmesi caiz değildir. Ancak Harem dışında kesilmesi meşru olan kurbanın Harem'e taşınıp kesilmesi caizdir.

Her kim haccını tamamlayıp kurbanını Harem dışında keserse haccı geçerlidir. Fakat kestiği kurban yerine Harem'de bir kurban daha kesmesi gerekir. Şayet kendisi tekrar Mekke'ye gidemezse Harem'de onun adına kesecek birini vekil tayin eder.

Şeyh İbn Baz Rahimehullah şöyle dedi:

Temettü ve Kıran kurbanlarının Harem dışında kesilmesi caiz değildir. Kişi Arafat, Cidde vb. yerlerde kesip Harem'de dağıtsa bile geçerli değildir. Bunu yaptığı takdirde tekrar Harem'de bir kurban daha kesmesi gerekir. Bu durumda bilsin veya bilmesin, hüküm aynıdır. Nitekim Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem kurbanını Harem'de kesmiş ve şöyle demiştir: "İbadetlerinizi benden öğrenerek yapın." Aynı şekilde sahabeler de kurbanlarını Harem'de kesmişlerdir. (Mecmu Fetava b. Baz (18/31-32)

İkinci Kısım:

Kurbanın neden Harem'de kesilmesi gerektiği sorusunun cevabı işe şöyledir:

1-Çünkü bu uygulamayla ilgili ayet ve hadisler bulunmaktadır. Bizim buna tabi olmamız vaciptir.

Zira Yüce Allah şöyle dedi:

"Allah ve Resûlü bir iş hakkında hüküm verdikleri zaman, hiçbir mü'min erkek ve hiçbir mü'min kadın için kendi işleri konusunda tercih kullanma hakları yoktur. Kim Allah'a ve Resûlüne karşı gelirse, şüphesiz ki o apaçık bir şekilde sapmıştır." (Ahzab 36)

"Peygamber size ne verdiyse onu alın, neyi de size yasak ettiyse ondan vazgeçin. Allah'a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz, Allah'ın azabı çetindir." (Haşr 7)

Kurban konusu, diğer hac ibadetleri gibidir, hatta hac dışındaki ibadetler gibidir. Tüm ibadetlerde neden sorusu olmadan Allah'ın ve Rasulü'nün emirlerine ittibâ ederiz.

Aişe'ye bir kadın şöyle sormuş: "Ay hali kadın neden orucu kaza ettiği halde namazın kazasını yapmıyor?" O: "Haruri misin?" dedi. Ben: "Hayır, Haruri değilim ama (öğrenmek maksadıyla) soruyorum?" dedim. Aişe: "Biz de ay hali olurduk ama bize orucu kaza etmemiz emredilir, namazı kaza etmemiz emredilmezdi." dedi. (Buhari 315, Muslim 335)

Şatıbi Rahimehullah şöyle dedi:

İbadet amaçlı davranışlarında hikmet, bir eksik ve fazla olmaksızın ittibâ ve itaat gerektirir. Zira Aişe r.a'ya adetlinin neden orucu kaza eder de namazı kaza etmez diye sorulduğunda, bu soruyu gereksiz bulmuş ve kızmıştır. Çünkü ibadetler taabbudi olduğu için gerçek sebebi ve hikmeti bilinsin diye meşru kılınmamıştır. Aişe r.a'nın cevabında taabbud konusunun meşakkat ve zorluk illetine tercih edildiği görülmüştür.

2-Söz konusu kurban, hac ile ilgili bir ibadettir. Hac, Mekke ile alakalıdır. Haccın ibadetlerinin çoğu Harem'de eda edilir. Böylece kurban kesimi de asıl ibadet olan haccın yapıldığı yerde yapılır.

3-Kurbanın Harem'de kesilmesi ve dağıtılması, Allah'ın bu yerin fakirlerine geniş bir rızık vermesi olarak algılanabilir. Belki de yüce Allah'ın İbrahim a.s'ın duasını kabul etmesiyle ilgili buranın sakinlerine rızıklarına kefil olduğunun gereğidir.

"Rabbimiz! Ben çocuklarımdan bazısını, senin kutsal evinin (Kâbe'nin) yanında ekin bitmez bir vadiye yerleştirdim. Rabbimiz! Namazı dosdoğru kılmaları için (böyle yaptım). Sen de insanlardan bir kısmının gönüllerini onlara meylettir, onları ürünlerden rızıklandır, umulur ki şükrederler." (İbrahim 37)

Daha fazla bilgi için İbn Kudame'nin El Muğni adlı esere başvurunuz.

En iyisini Allah bilir.